

Predsmrtnice.

1.

<p>Tone solnce, tone za večerne gore; Ž njim le moja toga Vtoniti ne more.</p>	<p>Zjutraj solnce vstane lepše še žareče, ž njim pa radost meni vstati nikdar neče.</p>
--	--

Toni, solnce, toni,
 drugim topi boli,
 njim na srečo vstajaj,
 če zamé nikoli.

2.

Prijateljev vernih sem mnogo imel,
 a šli so vsi skoro pred mano;
 ko suhemu deblu za listom so list
 odpadli mi rano.

Na grobih teh dragih se bridko solzim,
 ko bližam življenja se zimi --
 Kaj tukaj, osamljeno deblo, stojim?
 Rad spal bi med njimi.

Le pridi, oj žena s koščeno rokó,
 predolgo nikar ne odlašaj!
 Če kje pa srce mi še vdano žíví,
 mu dolgo zanašaj!

3.

Mladosti mi solnce bistrilo glavó,
 srce mi čuteče je grelo,
 mi vžigalo v duhu je žarke svetlé,
 življenje je v srcu kipelo.

Mnog cvet mi na polju duhá in srcá
 o solncu se tem je porajal,
 in včasi rad potnik, tod mimo gredoč,
 o cvetkah se teh je naslajal.

A staro mi teme zapada že sneg
 ko sive planinske vrhove,
 srcé pa mi kmalu bo trd ledeník —
 kdo v ledu bo iskal cvetove?

Le kak hribolazec, ko v bele goré,
 v ta led in ta sneg se ozira;
 rod mlajši sedaj pa po vrlih dolin
 dekletom cvetice nabira.

4.

Na življenja cesti
 sem ljudi srečaval;
 z mano vsak po svoje
 tam se je zabaval.

Eden me je hvalil,
 grajal me je drugi,
 a poznej sem spóznal:
 nihče po zaslugi.

Tákrat, kdor me grajal,
 mi srce je žalil,
 dvigal mi je dušo
 on, ki me je hvalil.

Zdaj me nič ne dvigne,
 nič me več ne žali;
 rogam zdaj se graji,
 rogam zdaj se hvali.

5.

Čemu mi na grob kamenit spomenik?
 Da bele kostí bi mi tlačil?
 Saj breme ko kamen neznosno težák
 do konca življenja sem vlačil.

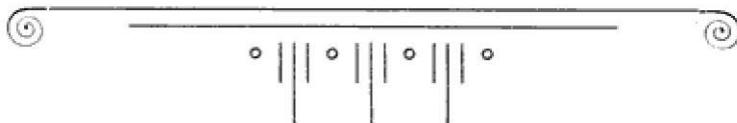
Pred tem spomenikom kak potnik - čudak
 kedaj radovednost bi pasel —
 in s prašno nogó bi gomilo teptal,
 ki mah jo je mehki zarasel.

Naj voda bo moj spomenik in pa zrak,
 v nju moje ime zapišite!
 Z nesmrtnimi deli pa, narodu v čast,
 vi svoje si v bron zadolbite!

S. Gregorčič.

LJUBLJANSKI ZVON

Predsmrtnice.

6.

Aj, prišla je znova v deželo pomlád —
ne meni!
In prišla je v suknji zeleni,
prinesla zemljanom nebrojno je nad —
ne meni!
Na halji zeleni
ji cvet tisočér je našit,
oj cvet čudovít,
napol le razvít
čarobno razvija na halji se njeni.
In glej nje okó
kot jasno po dežju nebó
se sinje leskeče —
le meni blesteti se neče . . .
In jagodne ustne rdeče,
kaj ž njimi okoli šepeče?
Nič meni!
Ta deklica v halji cvetoči, zeleni
povedati neče!
Prigiblje pa k bilki se vsaki na trati —
ne k meni!
Smehljaje poljublja vsak grm in drevó;
a kradoma ti na tej suknji bogati
svoj plen' so zagledali zlati,
s tem cvetjem odeli si gôlo teló.

Pomlád pa, ta hčerka nebá,
 porednoprijazno se cvetkam smehljá —
 saj vedno na halji množí se jí cvet
 in bo se množil in prerajal bo svet . . .
 Tu v cvetju je vse! Zdaj na séverno stran
 odplula pomlád je, da zrak tam ogreje,
 ki še je pozimsko hladan;
 a k nam spet prispeje
 črez leto in dan,
 in znova naš svet
 bo v cvetje odet! . . .
 A meni kaj cvetje?! Jaz gledam na hrast:
 Pomlad odhajaje svoj dih pomladánj
 je dihnila vanj;
 a v njem se borita zdaj rast in propást.
 List stari na hrasti
 kljubaval najhujši je zimi,
 o dihu pomladi pa mora odpasti
 in novi izpod se izcimi . . .
 List veli na hrastu sem jaz!
 Vi mlado ste popje, začeli ste rasti,
 življenje, pomlád iz vas diše;
 list stari k slovesu pa piše
 to sodbo za vas:
 »Vaš listek zdaj mlad in krasán
 črez leto in dan
 uvél na moj grob bo nastlan.«

7.

»Умерла моя муза« . . .

Nadson.

Umrla, oh, je muza moja!
 Ubital!
 Nikoli ni želela boja
 nje duša plemenita;
 in vendar tu leži ubita
 kot žrtva krutega uboja,
 Prepolna ran! . . .

Jaz nanjo gledal sem solzán
 in nje obraz
 globoko v dušo
 si v¹pil sem jaz
 in sam sem jo pokôpal
 pod temno rušo,
 na kraj neznan,
 da kdo vsaj mrtve bi ne yrôpal.
 A prej ko del jo v grob hladán,
 iz njenih srčnih ran
 krvi sem drage si natočil,
 da bi od nje ne ločil
 se celoma,
 da mi živí vsaj deloma.
 In skrbno srčno kri nje hranim, ---
 ne kažem je ljudem nezvanim:
 sam gledam slednji dan to kri,
 ki vedno se rudi . . .
 In včasí živo zakipí
 ta srčna kri mučenke,
 spomíne vzbujajóč mi grenke.
 In zdi se mi, da to kipenje
 še v dušo mojo se selí
 in novo v njej budi življenje;
 tedaj pa vedno se mi zdi,
 da muza moja mrtva ni!

8.

Le pridno, kopači!
 Saj kopljete tukaj na zemlji domači!
 Res zemlja je trda, a trdna vam roka,
 nič žuljev najtrša vam kòp ne zadá,
 zató pa ta kòp naj bo silno globoka,
 da videl tej zemlji do dna bom srcá . . .
 Le pridno, globoko, kopači!
 Tu rašla sadika bo trsna —
 rad sok teh viník¹⁾ bi še pil

¹⁾ viníka = vinska trta — na Tolminskem naroden izraz.

priseljenc z Vrsna.
 Saj sad plemenit je
 in sok teh vinik duhovit je.
 Vaš znoj se bo v jagode grôzdov prelil,
 tako velikanskih,
 kot rasli v deželah so kdaj kanaanskih.
 Nesóča na drogu en grozd dva možá
 vsa potna obá
 sta trudna prispela v puščavo,
 kažoč tam dežele obljubljene slavo.
 Pač tako viniko bo »hrib«
 saj mora bohotno tu rasti vinika,
 krepkó ji bo steblo in močna mladika,
 in trs bo svoj sok radodarno delil . . .
 Njegovega soka pa jaz ne bom pil,
 le druge ta Noetov sok bo pojil . . .
 In vendar to močno rad gledam kopanje;
 a bolj ko oziram se vánje,
 tembolj me proroške objemljejo sanje —
 Kaj sanjam? . . . Da grob že nekje mi kopljó,
 čeprav pod viniko skopán mi ne bo.

9.

»Kje skoplješ si grob?«
 Ta svet radovedni
 dan slednji sprašuje me v tedni —
 Predolgo odkladam pač svoj vam pokòp?
 Za mano že radi nosili bi sveče,
 o vetru vgašéne, ne tleče . . .
 A dobro je meni nebo
 zdaj starčku, ko kdaj je otroku biló;
 zato pa spolniti vam neče
 te želje goreče.
 »Kje skoplješ si grob?«
 Počakajte malo,
 lopata saj kmalo
 in meni in vam zazveni za pokòp!
 Kakó se bo mirno tam spalo

na gričku zelenem ob Soči,
 nam mrtvim živó šumljajoči,
 tam gori pri svetem Lovrênci,
 na ražnju ognjenem mučenci!
 Tam mojih pradedov nebrojen spi trop,
 tam bodi moj gròb!
 Tam sanjam naj kdaj med očeti in dedi,
 med vsemi pod Krnom ponosnim sosedi
 naj bivam na sredi.
 In pravil jim zgodbe nekdanjih bom dni; —
 ko vdari polnoč — pa vsak dan
 svoj grob bom zapustil hladan
 in gledal, kaj krog se po svetu godí
 in slikal sodrugom te čudne reči . . .
 A stari moj Krn,
 ki seval okrog milijone je krat
 o solncu ko zlat,
 a v zimi neštetokrat bil je srebrn,
 na grobe ob vznožju ledeno bo zrl.
 Saj njemu ni znana ne radost, ne bol,
 in vedno je gledal brezčutno k nam dól;
 sè srcem brez čuta je srečen,
 saj on je pač večén,
 kaj tó, če na vznožju mu kdo je umrl!

10.

Moj duh je k stvarjánju odplaval svetá —
 ni bilo še zêmlje, ni bilo nebá,
 to puščo sva gledala z Večnim samá.
 In Stvarnik vsevečni mi rekel je: Glej!
 Iz niča rodim zdaj življenje,
 pa ne za vseláj!
 Sam čudim se, divno gledéč to kipenje, —
 čaròbno vse to je stvarjênje,
 in tisoč in tisoč še let
 prerajal, pomlajal krasnó se bo svet;
 nek dan pa namignem,
 ni prsta ne dvignem:

»Največji mrlič,
bil nekda^j si nič —
in z nič^a si vz^et,
pa v nič svoj iznikni zdaj spet!«

11.

Postal sem tesár,
in stesal bi vsako pač stvár:
Iztesal bi stole in mize, zibelke
in bolj še umetne tesarske izdelke —
a vse to — kaj meni je mar?!
Jaz tešem zdaj »truge«
za sé in za druge;
a mére ne vzamem nikdar:
Po smrti smrtníki
mi vsi smo enako veliki,
berač in pa cár!
Zato pa jaz krste stesujem enake
za vas siromake in pa mogočnjake,
enake vsekdar!
Le eno bi krsto natanko rad zméрил,
o nje velikosti za las se prevéрил,
na zemlji pa mére ji ni!
Globoka je kakor morjá globočina —
in kaj nje vsebína,
kaj notri zakrito leží?
Uganka edina
nerešena ta je zamé . . .
Skrivnostna ta krsta: — človeško srcé!
V to krsto pa vpreti okó me je strah.
Kaj notri počiva? Al Bog ali vrag?

S. Gregorčič.

Predsmrtnice.

12.

Ti truplo, oj ti truplo,
 duhá li mojega si grob?
 Ti stiskaš duh in tlačiš
 ko deveter jeklen oklop!
 A če oklop je devetér,
 tu notri vlada duh stotér:
 prodrè oklop,
 odpre se grob:
 vstajenje!
 In novo spet življenje —
 vstajenje, prerojenje!

13.

Sadim, sadim si lovor,
 a rasti, vspeti neče,
 ko skrben ga vrtnar gojim,
 a nimam sreče:
 moj lovor rasti neče . . .
 Glej, poleg pelin! Kdo vsejál?
 Sam! Jaz prostòr, Bog rást je dal —
 In lističe sivózelene
 črez lovor moj bohotno žene.
 Pod listi grenkimi, moj lovor,
 ti boš zamrl;
 pač zadnjič sem se v te ozrl . . .
 Moj lovor mrtev, pelin živ,
 krog hiše raste in sred njiv;
 kaj to pomeni, dobro vém,
 ljudém pa drugim ne povém!

14.

Hité pač mimo leta,
 oblakov senca, proč leté;
 leté vrh dřevja, mimo cveta,
 sledu nikjer ne zapusté —

Nikjer? Ne! Sled tû naš korák
 lep ali grd zapušča vsak! . .
 Leté, hité oblaki,
 a mi smo njim enaki:
 njim veter je vladar,
 srcé je nam krmár,
 človeku gospodar.
 In kot oblaku v zraki
 najljubši srcu je vihar,
 saj mirno ni nikdár!
 »Naprej, naprej!
 Dol do vesoljstva mej
 naprej, vselej!«
 Srce mi bilo je krmár,
 nikar ne véruj mu, nikdar!
 Viharno to srcé
 s podnebne domovine
 me v jezno vrglo je morjé,
 med vse plitvîne in pečine —
 Gorjé!
 Pač vrgel z oblakov vihar me je silen,
 a glej, tu že čaka me čólnič rešilen,
 le vanj!
 Naj spodaj le zeva prepaj mi brezdánj —
 Usoda v propasti sem čoln je zanesla,
 v roké okrepčane mi stisnila vesla.
 Naprej, le napréj
 vseláj!
 Naprej neprestano veslajmo!
 Vetróv in pa morja se jezi ne vdajmo!
 Naprej do domačih nam méj! . .
 Oblak pa nad mano, pod mano morjé —
 Gorje!
 Usoda!
 Privedeš li me do rešilnega proda?
 Borim se z valovi,
 borim se z vetrovi,
 vesljaj pa še eden krepák,
 in rojstvene zemlje objame me tlak . . .
 A sunek za mano . . . vihar silovit . . .

Moj čolnič razbit!
 Zagrinja me morski potòp,
 vetrovi zvoné za pokòp!
 A zunaj? pač jasno ko nikdar popred ---
 Razbiti le čólnič oznanja moj sled . . .

15.

Oj slavče moj, oj slavče moj!
 le glasno žgòli, krepko poj,
 najboljši moj učenec,
 najdražji moj gojê nec,
 ti dragi, zlati slavče moj!
 Al veš, da bil si nékdaj nem?
 Ljudem povedati li smem? . . .
 Ko ptiči drugi so bahati,
 rjavo suknjo nosil ded,
 ti nosiš, kakor ded popred . . .
 Na suknjo vedno gleda svet,
 kdo slavljen? Kdor lepó odet!
 Kje oče tvoj, kje tvoja mati?
 Obá zli deček je zaklál ---
 Ostal si sam na sveti,
 znal jesti nisi in ne peti;
 a k tebi Bog me je poslál,
 oj slavče ti edini
 še v slávčji rodovini!
 Ti gledal si, kot bi me prosil,
 da piče, pitja bi ti nosil ---
 Ko ti prepoln tog
 oziram se okrog;
 nikjer ni zrnja, rose ní,
 tvoj kljunček se suši, medlí ---
 In suh povešaš kljun,
 nevajen vbirati še strun . . .
 Ni rose, slavče miljen moj,
 a jaz rednik bom vsmiljen tvoj!
 Ni rose! Nož! Iz srčne žile
 ti hrane boš dobil obile. ---
 S krvjo te srčno bom gojil
 in pesmi svojih te učil . . . !

Ko slavček skromni poje,
svet meni, da drobí si svoje,
a on le póje
otožne pesmi moje!

16.

Cvetè, cvetè pomlád. —
Iz cvetja kdaj bo sad?
Le Bog nebeški zna,
kdaj cvetje sad nam dá . . .
Deklè, deklè ti zalo,
življenja mojega pomlád!
ti nisi me poznalo,
a v té sem zrl jaz tolikrat,
življenja mojega pomlád!
Ko črešnjev cvet ti lice belo
tedaj divòtno je cvetelo;
a ustne kakor črešnjev sad
so se živó rudele,
čaròbno se žarele!
Oj cvetla je tedaj pomlád . . .
Iz cvetja vzraste kdaj li sad?!
Očí te jasne, golobinje,
prav ko nebó po dežju sinje
ti smrtni angel je zaprl!
Rad záte bil bi jaz umrl!
Ko pol v jeseni, pol sem v zimi —
pomladnji angel, Bog te sprimi:
Zamembe neče smrt nikdar,
zdaj mrtva ti, jaz mrtva stvar.

17.

Kropiti te ne smem,
ker dobro, dobro vem,
da grenkih solz prikriti
ne mogel bi ljudem. —

Ko videl mi kdo
rosnó za té okó,
mordà, mordà še tebe
bi sódil mi krivó.

Srčnó sem ljubil te,
še mrtvo ljubim te;
a razodel se nisem
ni tebi, oj deklè.

Ljubezni vso sladkost
sem čuval ko skrivnost —
naj tiho nosim tudi
zdaj bolečin bridkost.

Ne bom te jaz kropil,
 ljudém solzé bom kríl,
 na tihem pa po tebi
 do groba bom solzil!

18.

Razpenja se in vzpenja
 po hrastu mojem moj bršlján;
 prepoln je hrast zelenja,
 le bolj zelen je moj bršlján,
 v okras prediven hrastu dan!
 Pod hrastom groblja pa se dviga
 ko v ruskih stepih mal kurgán . . .
 Opleta ga bršljan, ovija,
 ko grob se venča spoštovan . . .
 Mar ti, nesmrtni moj bršlján,
 ovijaš mali moj kurgán?!

19.

»Usahle so mu pesmi«,
 mož moder je dejal . . .
 Deset let on bedèl je,
 deset let jaz sem spal!
 Je spanje to? Nikakor spanje,
 le čudne bile to so sanje!
 Zbujèn sem spet! Pač gledal boš,
 ti modri mož, ti mladi mož,
 ko v roko sanje te doboš!
 Al »vsahli« cvet ti je kaj znan,
 ki sili za pomlád na dan?

S. Gregorčič.

